

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar – Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13)

Inledning och generella synpunkter

Kammarkollegiet anser att de förslag som lämnas i utredningen kan bidra till att värna och stärka det civila samhällets roll i demokratin och samhället.

Kammarkollegiet ser särskilt positivt på att utredningen för fram förslag som kan åtgärda bristen på kunskap om och förståelse för de betingelser under vilka det civila samhället verkar.

I det följande redovisar Kammarkollegiet synpunkter på utredningens förslag avseende översyn av kriterierna för stöd ur Allmänna arvsfonden i syfte att möjliggöra långsiktigt stöd.

Sammanfattning

Kammarkollegiet anser att de skäl som framförs av utredningen inte är tillräckliga för att motivera en översyn av kriterierna för stöd ur Allmänna arvsfonden enligt lagen om Allmänna arvsfonden, i syfte att möjliggöra långsiktigt stöd.

De förändringar av kriterierna som diskuteras i utredningen, i syfte att möjliggöra långsiktigt stöd, ligger samtliga inom ramen för Arvsfondsdelegationens nuvarande uppdrag och mandat. Det är således upp till delegationen att förändra sin praxis så att verksamheten följer med samhällsutvecklingen samt utvecklingen av volymen disponibla medel för delegationen att fatta beslut om. Kammarkollegiets uppfattning är att sådana förändringar görs löpande av delegationen.

I utredningen förs en diskussion om en eventuell utvidgning av Allmänna arvsfondens målgrupper. Kammarkollegiet konstaterar att

arvsfonden redan idag har en mycket bred målgrupp – barn, ungdomar (upp t.o.m. 25 år) samt personer med funktionsnedsättning. Det betyder att vuxna utan funktionsnedsättning är den enda målgrupp som är undantagen. Kammarkollegiet vill i detta sammanhang påpeka att en utvidgning av Arvsfondens målgrupper skulle leda till att det disponibla beloppet för delegationen att fatta beslut om på sikt inte kommer att räcka till för det finansieringsbehov som finns, med nuvarande målgrupper och kriterier.

Synpunkter och kommentarer

5.1.4 Förslag om översyn av kriterierna för stöd ur Allmänna arvsfonden

Förutsättningar för projektens överlevnad

Utredningen föreslår en översyn av Allmänna arvsfondens kriterier i syfte att möjliggöra långsiktigt stöd.

Arvsfondsdelegationen har under närmare ett decennium systematiskt följt upp och utvärderat de projekt som beviljas medel. Uppföljningar av projekt genomförs av delegationens kanslifunktion medan utvärderingarna utförs av forskare.

Kammarkollegiet vill lyfta fram följande erfarenheter från delegationens uppföljnings- och utvärderingsverksamhet.

Resultaten från de årliga uppföljningar och de utvärderingar som genomförts visar samstämmigt att hälften av de projekt Allmänna arvsfonden finansierar överlever efter projektiden. Delegationens definition på överlevnad är att det i projektens slutredovisningar klart framgår vad i projektet som lever vidare, var verksamheten utförs och vem som finansierar aktiviteterna.

Utvärderingarna och uppföljningarna visar att det är en kombination av olika faktorer som avgör om ett projekt överlever när medlen från arvsfonden upphört. De mest avgörande faktorerna för överlevnad av verksamheter är tid, förankring och målgruppernas delaktighet. Framgång beror av samtliga uppräknade faktorer som fungerar tillsammans i ett samspel.

Att de projekt som finansieras av Allmänna arvsfonden i hög utsträckning lever vidare efter projekttiden är viktigt ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. En hög grad av överlevnad gör att arvsfondens medel kommer barn, ungdomar och personer med funktionsnedsättning till nytta även när projektmedlen är slut.

Projektförankring, både inom den egna organisationen och externt, är en viktig förutsättning för att erfarenheterna från projekten ska kunna leva vidare. Förankring är viktig både på lednings- och verksamhetsnivå såväl som i den egna organisationen som hos aktörer man ska samarbeta med eller som kan vara tänkbara finansiärer i framtiden. Det är vidare av betydelse att den tänkta målgruppen för projektet är med och påverkar utformningen och innehållet i projekten.

Alla projekt behöver inte en ny finansiering för att överleva. Många arvsfondsprojekt går ut på att en tidigare verksamhet, metod eller pedagogik kan bytas ut mot en ny, utan någon merkostnad för organisationen. Metodmaterial och andra verktyg som tagits fram tillsammans med målgruppen och som till synes inte har någon fortsättning har visat sig vara startskottet till nya sätt att bemöta och förhålla sig till den aktuella målgruppen. Sådana projekt kan vara av stor betydelse för enskilda individer och för samhället. Ett exempel är när unga lyckas bryta med kriminalitet och droger eller kommer ut i arbete eller studier. Målgrupper har genom projekten synliggjorts och fått en röst.

Arvsfondsdelegationen väljer under särskilda omständigheter att finansiera enskilda projekt under en period som överstiger tre år. De omständigheter som då ska föreligga är att det, med en sådan förlängd finansiering, är mer eller mindre klarlagt att verksamheten därefter överlever. Det finns ingen reglering fastslagen i lag eller förordning vad gäller den tidsmässiga utsträckningen av projektfinansiering ur Allmänna arvsfonden. Den begränsning på tre år som gäller för projektstöd är en praxis som etablerats av delegationen över åren. Hur denna praxis ska se ut framöver är upp till delegationen att fortsätta utforma genom sitt beslutsfattande.

Angående utrednings synpunkter på kriteriet nyskapande

Utredningen framför synpunkter på att den verksamhet som beviljas medel ska vara nyskapande. Även vad gäller detta kriterium finns det möjligheter för delegationen att förändra praxis över tiden. I lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden anges att ”Stöd ur fonden skall i första hand lämnas till verksamheter som är nyskapande och utvecklande”. Kammarkollegiet vill påpeka att vad gäller nivån på graden av nyskapande i arvsfondsprojekt är den inte särskilt hög enligt de utvärderingar som gjorts.

Nyskapandekriteriet fungerar som en nödvändig restriktion. Om inte krav på en viss grad av nyskapande och utveckling ställdes på projekten skulle inte de disponibla medlen för projektfinansiering räcka till, med tanke på det ansökningstryck som finns (se nedan). Det handlar snarare om att inte bevilja medel till verksamhetsstöd eller reguljär verksamhet och att inte finansiera verksamheter som stat och kommun ansvarar för.

Angående att utredningen framför kritik av att inte hela det belopp som finns att tillgå utnyttjas

Under de senaste tio åren har cirka var femte ansökan fått bifall. Det innebär att ansökningstrycket varje år motsvarar 2-3 miljarder kr, med nuvarande målgrupper och krav. De disponibla medel som finns tillgängliga för delegationen att fatta beslut om skulle således inte räcka till om kraven skulle sänkas mer än marginellt.

Volymen utbetalade medel till projekt har ökat markant de senaste åren. Utfallet hittills under 2016 indikerar att denna trend håller i sig. Om inflödet av medel under 2016 som görs disponibelt för delegationen att fatta beslut om är i nivå med föregående år pekar prognosen för de kommande åren på att mer medel kommer att utbetalas ur Allmänna arvsfonden än vad som kommer in.

Angående utredningens kritik av långa handläggningstider

Kammarkollegiet anser också att det är viktigt att beakta skälet till de ökade handläggningstiderna.

Under årens lopp har en aktiv handläggning och coaching utvecklats av delegationens kanslifunktion. Ett coachande arbetssätt som innebär att sökande föreningar får stöd för att utveckla sina projektplaner när de inte håller måttet medför längre handläggningstider, men större chans för föreningarna att få stöd ur arvsfonden. Att sänka kvaliteten på handläggningen eller kvaliteten på projekten har inte varit aktuellt. Enligt de utvärderingar som gjorts uppskattas detta förhållningssätt av de sökande organisationerna och leder till ökad överlevnad av projekten och därmed långsiktig nytta för fondens målgrupper. En förbättrad kontroll och rättsäkerhet har även det bidragit till något längre handläggningstider.

5.2.4 Regelverket kring resegaranti

Kammarkollegiet noterar att frågor som har att göra med paketreseutredningen tas upp i utredningen. Kammarkollegiet kommer som remissinstans, att yttra sig angående paketreseutredningens förslag i särskild ordning och yttrar sig därför inte angående dessa förslag i den nu föreliggande remissen.

Detta remissvar har beslutats av generaldirektör Gunnar Larsson.
Föredragande har varit utvärderingsansvarig Annica Thomas.

Gunnar Larsson

Annica Thomas